

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

System pomoci matkám s dětmi v krizi v městě Brně

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Iva Kuchyňková

Vypracovala:
Lucie Chromá, DiS.

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „System pomoci matkám s dětmi v krizi v městě Brně“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 11.4.2009

.....
Lucie Chromá, DiS.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Ivě Kuchyňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc a rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Lucie Chromá, DiS.

Obsah

Úvod	3
1. Životní situace	5
1.1 Krizové situace.....	5
1.2 Význam rodiny.....	6
1.3 Dílčí závěr	8
2. Příčiny vyhledání pomoci.....	10
2.1 Domácí násilí	10
2.1.1 Formy domácího násilí.....	11
2.1.2 Vliv domácího násilí na děti	12
2.1.3 Postoj společnosti k týrání žen.....	13
2.2 Osamělá matka	14
2.2.1 Rizika osamocené rodičovství	15
2.3 Dílčí závěr	16
3. Legislativní zakotvení sociálních služeb v ČR	18
3.1. Kategorizace sociálních služeb	19
3.2 Standardy kvality sociálních služeb.....	20
3.3 Dílčí závěr	22
4. Zařízení poskytující pomoc matkám s dětmi v krizi v městě Brně	24
4.1 Intervenční centra.....	24
4.2 Triada – poradenské centrum	26
4.3 Občanské sdružení Na počátku	27
4.4 Ubytovna pro přechodný pobyt.....	30
4.5 Azylové domy	30
4.5.1 Občanské sdružení Magdalenium	31
4.5.2 Domov pro matky s dětmi – Společná cesta	33

4.5.3 Domov pro matky s dětmi – Zvonek	34
5. Domov sv. Markéty pro matky s dětmi v tísni.....	35
5.1 Od historie k současnosti	35
5.2 Cílová skupina.....	36
5.3 Podání žádosti o ubytování	37
5.4 Příjem klientek	38
5.5 Cíle a způsoby poskytování služeb	39
Závěr	44
Resumé.....	46
Anotace	47
Seznam použité literatury	48
Seznam příloh	50

Úvod

Vyspělá společnost se mimo jiné pozná i podle toho, jaké vytváří zázemí a jakou poskytuje pomoc těm, kteří se dostali do situace, kterou sami nezvládnou a jsou odkázáni na pomoc okolí. Pokud v minulosti vznikla nepříznivá sociální situace, tak ji ve většině případů řešila rodina. Její význam je neméně důležitý i v současnosti, ovšem nelze si nevšimnout, že funkční rodiny již dnes nejsou samozřejmostí, tudíž také nelze očekávat, že rodina vždy přijme zodpovědnost za svého člena, který se dostal do situace, která mu znemožňuje žít běžným či navykklým způsobem života.

Život v naší zemi je díky vyvíjející se technice, vysoké úrovni zdravotnictví a jiných odvětví sice dokonalejší, ale nesoucí s sebou bohužel také negativní dopad na jedince, kteří nejsou schopni se s některými krizovými situacemi vypořádat bez vážných následků.

Termín „krize“ je dnes používán velmi hojně, možná že někdy i nepřiměřeně, ale pokud se do krizové situace dostane matka s nezaopatřeným dítětem, je potřeba jim podat pomocnou ruku a pro ně bezvýchodnou krizovou situaci se snažit přinejmenším zmírnit.

Ve své bakalářské práci na téma Systém pomoci matkám s dětmi v krizi v městě Brně se budu věnovat problematice, která již dnes sice není zcela opomíjena, ale také se nedá jednoznačně konstatovat, že by byla na takové úrovni, aby nebylo třeba se o ni zajímat.

Cílem mé práce je zmapovat a pojednat o možnostech pomoci matkám s dětmi v krizi v městě Brně a popsat, jakým způsobem je tato pomoc formou sociálních služeb realizována.

V první části práce se zaměřím zejména na stručné objasnění, co to vlastně životní a následně pak krizová situace je a jak může být její vnímání různými jedinci odlišné.

Dále pak pojednám o možných příčinách vzniku těchto krizových situací, kde se zaměřím zejména na domácí násilí a problémy osamocené matky. Především domácí násilí je jev, který má velmi negativní dopad na matku, ale i na její dítě a proto v této části práce upozorním také na vliv domácího násilí na děti.

Poté budou následovat základní informace týkající se platné legislativy související s poskytováním sociálních služeb, kde zdůrazním hlavně principy, způsoby a smysl pomoci tohoto druhu. Neoddělitelnou součástí platného zákona o sociálních službách jsou Standardy kvality sociálních služeb, které jasně udávají pravidla a zásady, jimiž se musí každý poskytovatel řídit. Z toho důvodu bude také jedna podkapitola mé práce věnována právě jim.

V další části práce již uvedu zařízení poskytující pomoc matkám s dětmi v krizi v městě Brně, kde stručně popíši účel každé organizace nebo sdružení, jejich cílové skupiny a také jejich poslání a cíle.

V závěru práce se budu podrobně věnovat popisu azylového domu Domova sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní, kde okomentuji mimo jiné také poskytované služby tohoto zařízení, ale hlavně způsob, jakým jsou naplňovány cíle a principy této sociální služby.

1. Životní situace

Převážná část lidského života, respektive celý život se odvíjí v nejrůznějších situacích. Pokud jde o děj, který má své místo ve společenské realitě, hovoříme o situaci sociální. Je to prostor, v němž se „odehrává“ život. Je tvořen věcmi a vztahy konkrétní kvality a vzhledem k tomu, že každá situace je z pohledu subjektivní interpretace vždy něčím specifická, tedy jiná, nelze tyto situace standardizovat.

Vnímání smyslu situace je vždy podmíněno individuálními zvláštnostmi, jako je např. věk, profese, vzdělání a mnoho dalších aspektů a proto je důležité také ke každé situaci individuálně přistupovat.¹

Podstatné je, že lidé se nechovají podle toho, jaká konkrétní situace objektivně je, nýbrž podle toho, jak jí rozumějí, což znamená, jak oni si ji interpretují. Je nutné každou situaci chápat jako relativně uzavřený výsek skutečnosti, ale současně také jako otevřený výsek skutečnosti, který je svými vstupy i výstupy vřazen do kontinuity sociální skutečnosti. Většinou člověk nějakým způsobem situaci vyhodnotí a snaží se o její řešení. Velmi často se ovšem stává, že jsou do pozadí zatlačeny souvislosti, které ke vzniku dané situace vedly. Nereflektování těchto souvislostí ovšem může být problematické, protože právě ony dotvářejí smysl a význam každé situace.

Některé náročné životní situace jsou konfliktní, frustrující a stresující a to obzvlášť v případech, kdy jejich vyřešení není uskutečnitelné běžnými postupy. V zásadě je nelze chápat jako zcela záporné, protože většinou mobilizují síly a zvyšují výkonnost, ale na druhou stranu mohou také zapříčinit různé psychické poruchy. Jakékoli náročné, nebo mezní situace zaujímají tedy zcela jistě v rámci řetězce všech životních situací významné místo.²

1.1 Krizové situace

Vzhledem k tomu, že zátěžovými a krizovými situacemi prochází téměř každý, jelikož patří k životu, je nepravděpodobné, že by se jim dalo zcela vyhnout. To, co

---

¹ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. 1.vyd. Praha: Porál, 2008.

² Kraus, B. Poláčková, V. et. al. Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001.

jednotlivce rozlišuje co do úspěšnosti při vyrovnávání se s různými problémy, je celkový přístup k řešení problému. Lze hovořit o strategii, jak zacházet s vlastními silami a s nabízenými možnostmi.³

Co to vlastně krize je? V psychosociální oblasti lze krizi definovat jako důsledek střetu s překážkou, kterou nejsme schopni vlastními silami, vlastními vyrovnávacími strategiemi, eventuálně za pomoci blízkých lidí zvládnout v přijatelném čase a navyklým způsobem.⁴

Také posouzení krizové situace je záležitost značně subjektivní, protože i zde záleží na síle a vnitřní odolnosti jedince. Pro jednoho může představovat obdobný problém náročnou životní situaci, s níž je schopen se úspěšně „poprat“ sám, pro jiného naopak může tato situace znamenat beznadějnou krizi, ze které nevidí východisko.⁵

Krize, přesněji řečeno krizová situace tedy způsobuje změnu v navyklém způsobu života a většinou vyvolá stav nerovnováhy, ohrožení a stresu. V mnoha případech přesahuje adaptační možnosti jedince i zdroje běžných obranných mechanismů.⁶

1.2 Význam rodiny

Člověk v tíživé životní situaci by měl mít vždy kolem sebe někoho, na koho by se mohl obrátit a od koho by mohl očekávat podporu a povzbuzení. Obrovský a bezesporu nezastupitelný vliv má rodina.⁷

Rodina jako taková zajišťuje, nebo by alespoň měla zajišťovat mnoho činností. Své členy zabezpečuje hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky, vytváří specifické socializační a výchovné prostředí pro děti, které ovlivňuje, chrání a podporuje, ale také jim vštěpuje morální postoje.⁸

---

³ Jedlička, J. a kol. Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí deviací a úlohu pomáhajících profesí. 1.vyd. Praha: Themis, 2004.

⁴ Vymětal, J. Duševní krize a psychoterapie. 1.vyd Hradec Králové: Konfrontace, 1995.

⁵ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. 1.vyd. Praha: Porál, 2008.

⁶ Matoušek, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003.

⁷ Matoušek, O. a kol. Metody a řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003.

⁸ Kraus, B. Poláčková, V. et. al. Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001.

Základní funkce rodiny:

- *Ekonomicko - zabezpečovací funkce* vyjadřuje její podíl na ekonomickém a společenském životě, což znamená zapojení rodinných příslušníků do produktivních, nebo nevýrobních profesionálních aktivit. Rozhoduje se zde o způsobech získávání finančních prostředků, o jejich využívání a také o podílu členů rodiny na těchto procesech.
- *Biologicko – reprodukční funkce* má význam pro společnost jako celek, ale také pro jedince samotné. Jedná se nejen o uspokojování biologických a sexuálních potřeb, ale také o potřebu pokračování rodu každého jedince.
- *Emocionální funkce* ovlivňuje citový vývoj jedince natolik významně, že je prakticky v tomto směru rodina nenahraditelná. Citová pouta k rodičům, ale i k jiným členům, pouta k rodinným tradicím či místu dětství jsou velmi silnými faktory ve vývoji dítěte a ovlivňují život již dospělého jedince.
- *Relaxační a regenerační funkce* není také bez významu, poněvadž narůstá tlak na efektivitu práce, ať už v zaměstnání, nebo při podnikání, ale také tlak na úspěch dětí ve škole. Rodina, která plní tuto funkci, usiluje o vhodné využívání volného času a pokud jsou vyváženy pracovní aktivity s aktivitami volnočasovými harmonicky, lze hovořit o zdravém životním stylu.
- *Výchovná funkce* rodiny ukládá vlastně rodičům povinnost pečovat o své děti a vychovávat je. Je to oblast velmi široká, ve které by se mělo projevit určité působení na rozumovou, mravní, estetickou výchovu, ale také na výchovu dětí k úctě k hodnotám vytvořeným prací, k návykům sebeobsluhy, k překonávání životních překážek a k odpovědnosti člověka sama za sebe a za svůj profesní rozvoj.⁹

V procesu rodinného styku dochází v rodině k určité hodnotové a psychické atmosféře, která více či méně ovlivňuje všechny účastníky. Již samotná příslušnost k určité sociální skupině a pocit sounáležitosti hraje velmi podstatnou roli.

---

⁹ Malach, J. Teorie metodiky výchovy. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007.

Člověk se narodí do rodiny, která je pro něho přirozeným prostředím. Nemá možnost si vybrat jiné a tak vlastně přejímá to, co mu připravili rodiče. Zásadní význam z pohledu průběhu socializace má to, jak dalece se daří rodině vypořádat s funkcemi, které jsou jejím úkolem, jak je vlastně dokáže plnit. Pokud jsou všechny funkce plněny přiměřeně, jedná se o rodinu funkční. V dysfunkční rodině nejsou některé funkce plněny dostatečně, ale celkový život rodiny nebývá zásadně ohrožen. Nejhorší variantou je afunkční rodina, která nezvládá své základní funkce, je vnitřně rozkládána a z toho velmi často plyne narušení i socializační vývoj dítěte.¹⁰

Rodinu tedy lze určitě označit za významný opěrný bod, ve kterém hledá každý jedinec bezpečí, založené na vzájemném porozumění a takovéto zázemí je pak základem jeho dalších sociálních kontaktů ve společnosti.¹¹

Pokud se člověk dostane do složité náročné životní situace, která může vyústit v krizi, či v ni již vyústí, je potřeba zmobilizovat veškeré síly, případně se obrátit na svou rodinu. Některé krizové situace ovšem vznikají právě z důvodů její nefunkčnosti a absence rodinné soudržnosti. V těchto případech bohužel právě rodina nechce, anebo z různých důvodů nemůže dotyčnému jedinci pomoci.

Jestliže první záchranný bod v podobě pomoci od rodiny selže, nezbývá než vyhledat pomoc státu či neziskových organizací.

1.3 Dílčí závěr

Nejen krizové životní situace, ale jakékoli životní situace vybočující z rámce všedního a zaběhlého způsobu života jsou určitě pro každého člověka jistou mírou zátěže, kterou zvládá někdy snadno, jindy zase s obtížemi. V první kapitole této práce uvádím velmi stručně, co si pod pojmem životní situace, ať už krizová nebo jen náročná, vlastně můžeme představit. Definice sama dozajista není schopná zmapovat, nebo vysvětlit to nepřeberné množství různých událostí, které náš život provázejí.

Je zcela zřejmé, že na tom, jak se nám daří zátěžové situace zvládat má vliv naše okolí. Mám na mysli především okolí nejbližší a to představuje ve většině případů

---

¹⁰ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. 1.vyd. Praha: Porál, 2008.

¹¹ Kraus, B. Poláčková, V. et. al. Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001.

hlavně rodina. Proto jsem jejímu významu věnovala první podkapitolu, ve které se zaměřuji zejména na její funkce. Myslím si, že v mnoha případech se dostávají lidé do krizových situací, které by nebylo nutné řešit až tak radikálně, kdyby právě rodina byla natolik funkční, aby byla schopná svému členovi pomoci. Asi nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že pomoc nejbližších by byla i pro člověka v tíživé životní situaci určitě přijatelnější a příjemnější. Nemyslím si, že by současné instituce zaměřené na pomoc lidem v nouzi nebyly k tomu kompetentní, či málo profesionální, ovšem emocionální stránku nikdy nebude v plné míře žádná instituce schopna nahradit, čímž ovšem v žádném případě nepopírám jejich význam.

Právě naopak, někdy rodina, i když je ochotná pomoci, toho sama není schopná a v tom případě se mi jeví varianta spolupráce rodiny s odborníky jako optimální řešení. Jak už jsem ale uvedla, každá situace je jiná, nestandardní a proto také každé řešení této vzniklé situace musí být individuální.

2. Příčiny vyhledání pomoci

Krizová situace je pro matku s dítětem velmi stresující a skličující, poněvadž nezodpovídá jen za sebe, ale především za dítě, tudíž nároky na řešení krize jsou podstatně vyšší. Možnosti jsou mnohdy limitovány starostí o dítě. Pokud se matka, která má ve vlastní péči dítě rozhodne vyhledat pomoc, vedou ji k tomu vždy důvody, které nelze opomíjet. Žena s dítětem je totiž velmi zranitelný objekt, který není až tak těžké napadnout či týrat, protože je vlastně „v oslabení“ kvůli dítěti. Domácí násilí je problém, který je natolik závažný, a to zcela jistě právem, že je mu potřeba věnovat patřičnou pozornost.

Jako další příčinu vyhledání pomoci uvedu osamělou matku. Ne každá matka „samoživitelka“ musí mít problémy, ale přece jen je u ní náchylnost ke krizové situaci vyšší, než u kompletních rodin.

Dvě uvedené příčiny samozřejmě nejsou jediné, které vedou matku pečující o dítě k tomu, aby vyhledala pomoc. Považuji je však za natolik společensky závažné, že jsem se rozhodla následující dvě podkapitoly věnovat právě těmto tématům.

2.1 Domácí násilí

Domácí násilí je možné chápat jako komplikovaný a strukturovaný problém, který zahrnuje všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí, ke kterým dochází uvnitř rodinného kruhu. Jedná se o agresi jedné osoby proti druhé, jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zbít. Domácí násilí se odlišuje od jiných forem násilí především v tom, že se odehrává většinou beze svědků, stranou veřejnosti a mezi dvěma osobami, které jsou spojeny intimním vztahem.¹²

Jak uvádí občanské sdružení Rosa, domácí násilí je snad jediným trestným činem, po kterém pachatel neopouští místo činu a to z toho důvodu, že se neobává žádného trestu za své chování. Pachatel domácího násilí mívá často jakousi dvojí tvář, což znamená, že se na veřejnosti ve většině případů projevuje jako zcela „normální“.

---

¹² Huňková, M. Voňková, J. Domácí násilí v ČR z pohledu práva: Efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím. Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004.

Domácí násilí ovšem nelze zaměňovat s partnerskou hádkou či „manželskou rozepří“, neboť při hádce proti sobě stojí dvě přibližně rovnoprávné osoby, které jsou v podobném postavení a vyměňují si názory. Pokud se jedná o domácí násilí, tak na jedné straně stojí bezmocná a vystrašená oběť, která se obává trestu či napadení, a na druhé straně pachatel, který se skrze použití moci snaží oběť ovládat a donutit k tomu, co chce on.

Domácí násilí se rozvíjí postupně, má svou dynamiku a cyklický průběh, dochází k opakování a postupnému nárůstu intenzity útoků. Situace se stále zhoršuje a nelze očekávat, že by se mohla spontánně, bez vnějšího zásahu zlepšit.¹³

2.1.1 Formy domácího násilí

Domácí násilí lze rozdělit do čtyř základních forem. Jedná se o násilí fyzické, psychické, sexuální a ekonomické. Samozřejmě toto rozdělení je založeno na teoretické úrovni, v praxi se většinou tyto formy prolínají, neboť spolu víceméně úzce souvisejí.

a) Fyzické násilí

Pod pojmem fyzické násilí chápeme široké spektrum různých nebezpečných forem napadení a zneužívání. Může to začít u „nevinného“ pohlavku, přes facku, postrkování, kopání, škrčení, napadení nejrůznějšími předměty či zbraněmi a končí to pokusem o vraždu a v těch nejhorších případech bohužel dokonce zavražděním.

b) Psychické násilí

Psychické násilí se může vyskytovat samostatně, ovšem ve většině případů bývá úzce spjato s fyzickým nebo sexuálním násilím. O psychickém násilím lze hovořit v případě, kdy je žena ponižována, je jí nadáváno, nebo tehdy, říká-li jí partner neustále, že je ošklivá, neschopná a podobně. K tomuto násilím se řadí také veškeré neoprávněné formy omezování, vyhrožování a zastrasování. Další variantou psychického násilím je tzv. sociální izolace, kdy se muž snaží svoji ženu všemi možnými i nemožnými prostředky izolovat od její rodiny, přátel a kolegů.

---

¹³ <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/specifika-domaciho-nasili/>

c) *Sexuální násilí*

O sexuálním násilí lze hovořit v případě, kdy je žena k pohlavnímu styku nucena, tedy když je sex ze strany partnera násilný a vynucený. Může se také jednat o nejrůznější sexuální praktiky, které jsou ženě nepříjemné, nebo je sexuálně obtěžována či jakýmkoliv způsobem zraňována.

d) *Ekonomické násilí*

Ekonomické násilí se vyznačuje tím, že žena musí o peníze prosit, je jí zakazováno obstarávání si vlastního příjmu nebo jí není dovoleno o svých vlastních výdělcích svobodně rozhodovat a dostává pouze příděly.¹⁴

2.1.2 Vliv domácího násilí na děti

Domácí násilí poškozuje i děti, které jsou jeho každodenními účastníky a to i tehdy, když samy nejsou přímou obětí, ale jen jeho svědky. Tato zkušenost je ochuzuje o pocit bezpečí domova, posiluje jejich nejistotu a obavy z ohrožení. Děti prožívají více negativních emocí, na konfliktní situace reagují zvýšenou hostilitou a svět se jim nejeví bezpečný. Někdy mívají sklon interpretovat i běžné projevy chování svých vrstevníků jako signál nepřátelství a podle toho na ně nepřiměřeně reagují.

Děti týraných matek jsou častěji vývojově opožděné, bývají úzkostnější, méně radostné a velmi často se u nich objevují poruchy chování. Chovají se agresivně, jsou neposlušné, nedovedou ovládat své reakce a méně často jednají prosociálně a ohleduplně. Důvodem je skutečnost, že neměly přijatelný sociální vzor, ale mohly pouze pozorovat a napodobit nestandardní chování svých rodičů.

Postoj dětí k rodičům bývá ambivalentní, nevědí si s touto situací rady. Reakce dětí na takovou situaci mohou být různé. Typickým postojem především pro dcery je, že se snaží matku bránit i za cenu výprasku, podporovat ji a pomáhat. Dívky na celou situaci nahlíží s větší odpovědností, snaží se přispět k nápravě situace, stávají se častěji prostředníky mezi rodiči a snaží se je usmířit.

V některých případech dochází k tomu, že matka může za těchto okolností ztratit svou pozici autority a děti ji přestanou respektovat nebo se k ní mohou začít chovat obdobným způsobem jako otec.

---

¹⁴ Buskotte, A. Z pekla ven: Žena v domácím násilí. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2008.

Postoj k agresivnímu otci bývá ještě komplikovanější, může být hostilní, rezervovaný a odmítavý. Chování otce vyvolává u dětí strach, někdy si přejí, aby otec opustil rodinu. V některých případech může u chlapců dojít ke ztotožnění se s otcem, jehož moc jim imponuje a začnou se sami projevovat agresivně. Na začátku to může být jen agrese k vrstevníkům, ale postupně se mohou chovat podobným způsobem i k různým členům rodiny a nakonec může dojít k akceptaci nadřazeného postoje k ženám a opakování stejného vzorce chování ve vlastním partnerství. Vzhledem k tomu, že děti jiný model partnerského chování neznají, přejímají ten, s nímž mají zkušenost.¹⁵

2.1.3 Postoj společnosti k týrání žen

Postoj společnosti k násilí páchaném na ženách bývá spíše ambivalentní, není zdaleka jednoznačně odsuzující jako v případě týrání dětí. Z pohledu široké veřejnosti má žena vždycky možnost se aktivně bránit, ať už od agresora odejít, oznámit to na policii či u lékaře. Laická veřejnost není schopna akceptovat, že by dospělý člověk mohl být natolik zdeptán, že už mu nezůstávají síly se bránit. To, jak se týraná žena chová a mnohdy skutečnost, že je jí ubližováno popírá, vyvolává často u lidí až odsouzení v její neprospěch.¹⁶

Každá společnost se doposud bohužel potýká s pověrami týkajícími se domácího násilí. Ty jsou největší překážkou k uznání tohoto jevu mezi lidmi jako závažného společenského problému. Přesvědčení, že násilí v rodině je soukromou záležitostí, že si o to žena vlastně koleduje, není ani dnes ještě výjimečné.¹⁷

Svým způsobem někteří lidé vlastně předpokládají, že si žena tuto situaci zavinila sama. Proč by jinak nevyužila možnost se bránit a nechá si všechno líbit? Chování týrané ženy a také popírání této skutečnosti z její strany tento scestný názor ještě podporuje. Z pohledu veřejnosti si tedy žena soucit a pomoc nezaslouží.

U laické veřejnosti je také mnohdy často zakořeněna představa standardního řešení a to je, že by měla od agresora žena odejít, rozvést se s ním, opustit ho. Když to neudělá, opět tím utvrzuje okolí, že jí situace vlastně vyhovuje. Ovšem důvodů, které

---

¹⁵ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 2004.

¹⁶ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 2004.

¹⁷ Matoušek, O., Kodymová, P., Koláčková, J. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 1. vyd. Praha: Portál, 2005.

nutí ženu v této neutěšené situaci setrvávat může být nespočet, od finanční závislosti na partnerovi, až po závislost citovou. Nejhuře vnímá veřejnost právě přetrvávající citovou vazbu k agresorovi. Je pro ni nepochopitelná a ještě víc je pak utvrzována v tom, že žena, která se tak chová, je nějakým způsobem podivná.

Veřejnost si také někdy neuvědomuje, nebo spíše o tom neví, že běžným důsledkem dlouhodobého týrání je postupná fixace negativního sebehodnocení a z toho plynoucí také akceptace ponižujícího chování. Ztráta veškeré sebeúcty pak bohužel vede k tomu, že se někdy k takové ženě chovají bezohledně i jiní lidé, nejen agresor.¹⁸

Dosud poznaná společenská reakce na týrání žen, nebo i domácího násilí obecně je trojí povahy. Ta první, bez reakce, kdy je týrání považováno za soukromou záležitost je nejhorší variantou, neboť se rovná prakticky naprosté nečinnosti. Druhá, kdy pachatel je zatčen, obžalován a potrestán, čili důsledná a okamžitá kriminalizace problému je sice vnímána veřejností jako účinná, ale na druhou stranu si obzvláště nejbližší okolí týrané ženy začíná uvědomovat, že účinek těchto sankcí je krátkodobý a může vést k sekundárnímu poškození oběti. Za optimální lze považovat flexibilní a diferencovanou reakci, což je kombinace opatření právní a sociální povahy. Laická veřejnost ovšem někdy dosud neumí, a nebo z výše uvedených důvodů nechce využít všechny možnosti k tomu, aby oběti byla poskytnuta odborná a účinná pomoc.¹⁹

2.2 Osamělá matka

V dnešní společnosti má rodina nejrůznější podoby. Tradiční model matka – otec – dítě je dnes jen jednou z desítek variací forem rodinného soužití. Nárůst počtu osamocených rodičů, který souvisí se zvýšením počtu dětí narozených mimo manželství, vysokou rozvodovostí a sníženou sňatečností, se stává závažným sociálním problémem.

---

¹⁸ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. vyd. Praha: Portál, 2004.

¹⁹ Matoušek, O., Kodymová, P., Kolářková, J. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 1. vyd. Praha: Portál, 2005.

2.2.1 Rizika osamoceního rodičovství

Osamocené rodičovství přináší vážný a mnohdy podceňovaný společenský problém. Za osamělého rodiče se podle § 7 odst. 8 zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, považuje rodič, který je svobodný, ovdovělý nebo rozvedený, pokud nežije s druhem.²⁰

Ovšem na základě tohoto vymezení bychom vyloučili početnou skupinu rodin, v nichž jeden z rodičů s rodinou fakticky nežije, ale k rozvodu nedošlo. Pro sociální práci je tedy relevantní situace rodiče, který nežije s partnerem, ať už je svobodný, rozvedený, ovdovělý, nebo je to rodič, který s partnerem ve skutečnosti nežije. Nejčastějším případem je matka žijící se svým nezletilým dítětem nebo dětmi a jí také bude věnována v této kapitole pozornost.

Osamělá matka je daleko častěji ohrožena nezaměstnaností, nedostatečným přístupem k přiměřenému bydlení, sociální izolací, chudobou či sociálním vyloučením.

a) Ekonomické znevýhodnění

Finanční problémy mívají často osamělé matky v případě nízkého sociálního statusu, a to nejen z důvodu nižších příjmů, ale také častěji kvůli většímu počtu dětí a méně odpovědnému životnímu stylu.

Dalším problémem, který ohrožuje uspokojování základních existenčních potřeb matek je nedobytnost a nevymahatelnost výživného. Otcové dětí leckdy řádně neplní své vyživovací povinnosti pravidelně či vůbec. Ženy se pak ocitají v kritických poměrech, neboť soudní řízení trvá řadu měsíců. Nedostatečný příjem rodiny přímo ovlivňuje kvalitu zabezpečování každodenních potřeb jako je strava, bydlení, zdravotní péče či vzdělání. Nízký příjem rodiny omezuje také možnosti dětí pro realizaci mimoškolního, kulturního a sportovního rozvoje.

b) Nezaměstnanost

U osamělých matek je nezaměstnanost značné riziko, neboť případná chudoba se nedotkne jen životní situace matky, ale může vyvolat i chudobu dětskou. Matky samoživitelky jsou na trhu práce pro zaměstnavatele neatraktivní a právě ony se velmi často ocitají na úřadu práce. Převážná většina zaměstnavatelů je odmítá

---

²⁰ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

hlavně z důvodu péče o dítě bez pomoci druhého rodiče. Dalším problémem je také to, že matky po rodičovské dovolené mají někdy jen malou nebo žádnou praxi a u některých profesí i dokonce „zastaralé“ dovednosti.

c) *Sociální izolace*

Osamělá matka bývá zpravidla nucena v chodu domácnosti zastávat obě rodičovské role a to s sebou samozřejmě přináší výrazné omezení jejího vlastního volného času a omezení sociálních kontaktů převážně na pracovní a přátelské úrovni. Vzhledem k náročné péči o dítě nezbyvá na ostatní kontakty (schůzky s přáteli, kulturní a sportovní aktivity) prostě čas ani energie. Velmi významnou překážkou se stává i nedostatek finančních prostředků na zaplacení různých volnočasových aktivit či na placené hlídání dítěte jinou osobou.

Samozřejmě jeden rodič nemůže plně nahradit péči obou rodičů, ovšem neznamená to, že na „láskyplnou péči“ má monopol pouze úplná rodina. Osamělé matky však potřebují větší podporu při plnění svých rodičovských povinností. V naší společnosti se tato podpora uskutečňuje ve dvou rovinách: finanční, což je oblast sociální politiky a nefinanční, což je sféra sociálních služeb.²¹

2.3 Dílčí závěr

Právě osamělé matky s dětmi, či týrané ženy žijí velmi často v neutěšených poměrech. Sociálně – ekonomické problémy, zoufalství, strach o vlastní existenci nebo existenci svých dětí a z toho plynoucí dlouhodobý stres, způsobený nadměrnou zátěží je přinutí dříve, nebo později vyhledat pomoc. Již v úvodu této kapitoly jsem se zmínila o tom, že příčiny nejsou jen ty dvě, které jsem velmi stručně popsala. Ovšem zejména domácí násilí považuji za natolik závažný společenský jev, který může mít až fatální následky, že nezmínit se o něm, by bylo dle mého názoru chybou.

Oběti domácího násilí jsou dlouhodobě pod velkým tlakem a jejich strach je obrovský, takže o to více potřebují pomoc „z venku“, která musí být citlivá a hlavně účelná. Násilí v rodině je o to závažnější, že může mít různé formy, a nejen fyzické

---

²¹ Matoušek, O., Kodymová, P., Kolářková, J. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. 1. vyd. Praha: Porál, 2005.

napadání může ženu a případně i její dítě natolik poškodit, že náprava je velmi svízelná.

Proto se zmiňuji v jedné z podkapitol o různých formách domácího násilí, ale označit tu či onu formu za horší a nebo naopak za méně nebezpečnější bych si určitě netroufla. Samozřejmě fyzické týrání je bezesporu velmi nebezpečné, jelikož může vyústit až v boj o holý život, ale ani ostatní formy domácího násilí nelze považovat za mírnější. Dlouhodobé psychické, sexuální či ekonomické násilí může natolik poznamenat ženinu osobnost a zejména její sebeúctu, že už nemá sílu se vzepřít a v tom horším případě si dokonce začne myslet, že tento způsob života je vlastně normální.

Pokud se stará o nezletilé děti, je to ještě horší, neboť jejich účast na tomto dění může jejich vývoj velmi negativně ovlivnit a to i v případě, že samotné děti nejsou objekty násilí. Není výjimečné, že děti týraných žen pak uplatňují stejný model chování i ve svém partnerském vztahu, a to i přesto, že se jim v období dětství jednání agresora nelíbilo. Důvod je prostý. Oni neumí žít jinak. Prostředí ve kterém vyrůstaly je do jisté míry formovalo a bohužel ne vždy správným směrem. To, že se může stejný, nebo obdobný příběh opakovat není sice pravidlem, ale není také výjimkou.

V závěru podkapitoly o domácím násilí se věnuji postoji společnosti k týrání žen. V žádném případě nelze považovat toto téma za okrajové, protože pokud společnost nebude vnímat tento jev jako závažný, nebude ani pomoc těmto ženám adekvátní. Myslím si, že i laická veřejnost může pohled společnosti a tedy i systém pomoci svým způsobem ovlivnit, a to minimálně tím, že uzná týranou ženu jako oběť, jako osobu, která je ve svízelné situaci, ze které mnohdy nevidí úniku.

Osamělou matku považuje naše společnost v současnosti jako něco zcela normálního, ale i tyto ženy patří ke skupině potencionálně ohrožených. I když naše zákony jasně říkají, že zaměstnavatel nesmí odmítnout žadatele o práci z důvodu péče o nezletilé dítě, děje se to velmi často. Z případné nezaměstnanosti pak samozřejmě plyne nedostatečný příjem a ten se nedotýká jen ženy samotné, ale i jejího dítěte, které může být znevýhodněno mezi svými vrstevníky, protože se nemůže např. zúčastňovat různých mimoškolních aktivit, jelikož matka stěží zajistí základní potřeby.

K sociální izolaci je tady pak jen krůček, hlavně ze strany matky, protože nadměrné zatížení při péči o dítě a také nedostatek financí je velkou překážkou k zapojení se do společenského života.

3. Legislativní zakotvení sociálních služeb v ČR

„I když práce na prvních návrzích nového systému sociální pomoci začaly již v roce 1994, teprve v roce 2006 byl přijat nový zákon o sociálních službách, který spolu s dalšími právními předpisy (zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi) přinesl očekávanou změnu systému sociální péče.“²²

Zákon o sociálních službách byl přijat v květnu 2006, vydán ve Sbírce předpisů pod číslem 108/2006 Sb. a nabyl účinnosti 1.1.2007.

Základní zásadu poskytování sociálních služeb stanoví §2 zákona o sociálních službách, který říká : *„Každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.“*²³

Rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovat lidskou důstojnost osob, musí vycházet z individuálně určených potřeb osob. Pomoc musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace.

Charakteristiky systému sociálních služeb:

- » primární je poskytnutí relevantních informací osobě, která se ocitla v nepříznivé sociální situaci tak, aby ji pokud možno mohla řešit sama a vlastními silami,
- » teprve pokud tyto informace jako takové nestačí, nastupují sociální služby,
- » sociální služby mají být individualizované, „šité potřebám konkrétního jedince na míru“,
- » sociální služby mají být především aktivační, podporovat samostatnost klientů a předcházet delšímu trvání nepříznivé sociální situace,

---

²² Matoušek, O. Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 39.

²³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

- » kvalita poskytování sociálních služeb je dána přímo do souvislosti s dodržováním lidských práv a základních svobod a se zachováním důstojnosti člověka.²⁴

3.1. Kategorizace sociálních služeb

Zákon o sociálních službách obsahuje kategorizaci sociálních služeb, do určité míry převzatou z německé právní úpravy. Sociální služby se podle stávající právní úpravy dělí na:

1) Sociální poradenství

Sociální poradenství zahrnuje:

- a) *Základní sociální poradenství* – osobám jsou poskytovány potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé situace.
- b) *Odborné sociální poradenství* – bývá poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách. Odborné sociální poradenství obsahuje základní činnosti : zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

2) Služby sociální péče

Cílem služeb sociální péče je napomáhat osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti. Mezi služby sociální péče řadí zákon např. osobní asistence, pečovatelskou službu, domovy pro seniory, odlehčovací služby a podobně.²⁵

---

²⁴ Matoušek, O. Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 1. vyd. Praha: Portál, 2007.

²⁵ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

3) Služby sociální prevence

Služby sociální prevence definuje zákon jako služby, které napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Služby sociální prevence mají za cíl napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.²⁶

3.2 Standardy kvality sociálních služeb

Standardy kvality sociálních služeb shrnují vlastně to, co se dnes obecně očekává od dobré sociální služby. Jsou závazné pro všechny typy sociálních služeb. Znění jejich kritérií je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

Základní zásady, rozsahy a formy pomoci jsou právě těmito standardy blíže specifikovány a také zavádějí zcela nové pojmy a nástroje.

Jedním z nejdůležitějších pojmů, který má na modernizaci služeb zcela jistě zásadní dopad, je pojem sociálního začleňování. Podle výše zmiňovaného zákona to znamená, že lidé by měli mít příležitosti a možnosti zapojit se plně do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je v naší společnosti považován za běžný. Naopak sociální vyloučení je charakterizováno jako vyčlenění lidí mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit zejména v důsledku nepříznivé sociální situace.

Již ve standardu č. 1 „Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb“ musí být jasně stanoveno poslání služby, což lze považovat za jeden z důkazů, zda se sociální službě daří toto důležité kritérium naplňovat. Poslání je souhrnem toho, proč vlastně poskytovatel či zařízení existuje, kam směřuje, čeho chce dosáhnout a také jakým způsobem. V oblasti sociálních služeb to vlastně znamená, že služby směřují

---

²⁶ Matoušek, O. Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 1. vyd. Praha: Portál, 2007.

k sociálnímu začleňování a jsou v souladu se sociální politikou státu, ale také se zásadami stanovenými zákonem.

Zákon o sociálních službách také hovoří o zachování lidské důstojnosti, o právech každého uživatele služeb, o zachování jeho autonomie a o umožnění jeho potřeb. Toto vše je podstatou standardu č. 2 „Ochrana práv osob“. Tento standard je takřka klíčový a také jeden z nejvíce sledovaných. Jde zejména o to, aby byla dodržována lidská práva a aby sociální služba aktivně hledala možné střety zájmů, ke kterým by mohlo dojít v důsledku toho, že je uživatelem sociální služba využívána.

Standard č. 3 „Jednání se zájemcem o sociální službu“ a standard č. 4 „Smlouva o poskytování sociální služby“ již svým názvem říkají, čeho se tyto dva standardy, často na sebe navazující, týkají. Je potřeba definovat postupy, jak se zájemcem jednat a tato jednání předchází vlastnímu uzavření smlouvy. Situace, které mohou vést k zájmu o využití služby mohou být někdy spojeny s životní krizí, proto je třeba jednat profesionálně, vstřícně a empaticky ze strany pracovníků poskytovatele.

V nové právní úpravě je kladen velký důraz na individualizaci služeb. Touto problematikou se zabývá standard č. 5 „Individuální plánování služby“, jehož podstatou je individuální přístup k potřebám každého uživatele služeb. Právě zde se znovu velmi naléhavě objevuje již zmiňovaný pojem sociálního začleňování, neboť plánování by se mělo ve většině případů ubírat tímto směrem. Je nezbytně nutné, aby do procesu plánování byl zapojen především uživatel služby, jelikož je potřeba vycházet z jeho skutečných potřeb a osobních cílů, nikoli z potřeb (např. provozních) personálu.

Standard č. 6 „Dokumentace o poskytování sociální služby“ je opět jedním z těch, kde je obrácena pozornost na dodržování lidských a občanských práv a s tím související ochranu osobních údajů. Důvody, proč tomu tak musí být jsou zcela zřejmé. Právě osoby v obtížné sociální situaci, které jsou závislé při jejím řešení na pomoci jiných, patří mezi nejohroženější skupiny osob z hlediska přístupu k jejich lidským právům a jejich oprávněným zájmům. Vedení dokumentace je v rámci činnosti poskytovatele nezbytné, ovšem je třeba stanovit taková pravidla, která budou eliminovat možnost porušení práv uživatelů.

Vzhledem k tomu, že osoby závislé na poskytování sociální služby často vnímají tento svůj stav velmi citlivě, je potřeba, aby jim bylo umožněno své případné podněty, připomínky či stížnosti vhodným způsobem předat poskytovateli služeb. Ošetřuje to

standard č. 7 „Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování služby“, který musí obsahovat jasná pravidla, jakým způsobem stížnost či připomínku podat a také způsob jejího vyřízení. Pokud poskytovatel nevnímá možné podněty ze strany uživatele jen negativně, je to také jistý nástroj ke zkvalitňování služeb.

Standard č. 8 „Návaznost poskytované sociální služby na další dostupné zdroje“ se zabývá tím, co je definováno v základních zásadách zákona o sociálních službách. Znamená to tedy podporovat uživatele sociálních služeb k jejich sociálnímu začleňování do běžného života společnosti.

Všechny uvedené standardy řadíme do skupiny procedurálních a lze je považovat za nejdůležitější, protože stanovují, jak má poskytování služby vypadat.

Personální standardy se věnují personálnímu zajištění služeb. Je neoddiskutovatelné, že nositelem kvalitních sociálních služeb je personál. Sebelépe vypracovaná pravidla nemohou zajistit kvalitní službu bez odborně způsobilého a schopného personálu. Profesní rozvoj zaměstnanců je nezbytnou podmínkou k tomu, aby byla služba poskytována kvalitně, bezpečně a efektivně.

Provozní standardy definují podmínky pro poskytování sociálních služeb. Soustředují se na prostory, kde jsou služby poskytovány, na dostupnost, ekonomické zajištění služeb a rozvoj jejich kvality.²⁷

Zvyšování kvality poskytování sociálních služeb by mělo být cílem všech, kteří služby poskytují a právě standardy kvality sociálních služeb slouží jako nástroj k zajištění této kvality a ke kontrole práv uživatelů, kteří sociální služby využívají.

3.3 Dílčí závěr

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách přinesl do systému sociální péče v ČR změnu, která by se dala s jistou nadsázkou nazvat revolucí v systému sociální péče v naší zemi.

Za největší změnu v pojetí poskytování sociálních služeb lze považovat to, že zde nejde, nebo by alespoň nemělo jít jen o péči potřebným, ale hlavní myšlenkou a smyslem nového zákona o sociálních službách je výše zmiňovaný pojem sociálního

---

²⁷ Čamský, P., Kroutilová, D., Sembdner, J. Sociální služby: Tvorba a zavádění Standardů kvality poskytovaných sociálních služeb. 1.vyd. Praha: Abena, 2008.

začleňování. To, že lidem v obtížné sociální situaci, ať už se v ní ocitli z jakéhokoliv důvodu je umožněno nést přiměřenou odpovědnost na řešení jejich situace, jim může pomoci podpořit sebedůvěru ve vlastní schopnosti a může dopomoci zabránit jejich sociálnímu vyloučení. Ve skutečnosti jde o to, aby byla míra pomoci dostačující a komplexní, ovšem ne demotivující. Zjednodušeně by se dalo říci, že je potřeba méně pečovat a více pomáhat. S tím úzce souvisí také dodržování lidských práv a svobod, na což je kladen velký důraz.

Standards kvality sociálních služeb jsou jistým vodítkem a také nástrojem, aby byly cíle nového zákona naplňovány, jelikož obsahují kritéria, která musí každý poskytovatel sociálních služeb plnit. Ovšem ne každý poskytovatel chápe uvedené standardy jako pomocníka při zvyšování kvality poskytovaných služeb, naopak jej obtěžují zvýšené nároky na administrativu a standardy samotné vnímá jako hrozbu, jako nástroj kontroly a v horších případech až represe. Dle mého názoru je to ale především návod, jak poskytovat sociální služby v duchu moderních metod a hlavně humanistických ideí, což znamená respektovat všechna nezadatelná lidská a občanská práva.

V podkapitole, ve které stručně popisují standardy kvality sociálních služeb jsem věnovala více prostoru procedurálním standardům, jež se právě dodržování lidských práv úzce dotýkají. Ale nejen práva uživatelů služeb jsou náplní standardů. Individuální přístup, neboli individuální plánování služby je jasným důkazem toho, že uživatel služby je vnímán jako osobnost a ne jako „kolečko do soukolí“ čehokoliv. Díky správně pochopenému individuálnímu přístupu je možné pomoci uživateli služeb tak, aby byl co nejvíce brán zřetel na jeho schopnosti a možnosti, tudíž míra pomoci je adekvátní situaci uživatele.

Domnívám se, že poskytovatel sociálních služeb, který nebude chápat standardy kvality jako něco, co mu komplikuje činnost, je na nejlepší cestě ke kontinuálnímu zkvalitňování služeb.

V neposlední řadě je nutné si uvědomit fakt, že sociální služby jsou také jistou součástí trhu a mělo by tudíž být v zájmu poskytovatele, aby byl v tomto směru konkurenceschopný. Pokud je poskytovatel registrovaný, respektuje a naplňuje standardy kvality a ještě se mu zdaří uspět při inspekci kvality sociálních služeb, je to určitě objektivní důkaz o jeho konkurenceschopnosti.

4. Zařízení poskytující pomoc matkám s dětmi v krizi v městě Brně

O příčinách, které vedou matky s dětmi v krizi, aby vyhledaly pomoc jsem se zmiňovala v předešlých kapitolách. Také jsem uvedla, že každá kritická či náročná životní situace je z pohledu ženy jedinečná, nelze ji standardizovat, takže i pomoc by měla být poskytnuta v rámci aktuálních potřeb.

Intervenční centra, občanská sdružení, poradny či azylové domy takovou pomoc poskytují a zaměřují se zejména, a v některých případech výlučně na pomoc matkám s dětmi v krizi. Pro někoho může být neocenitelnou pomocí třeba jen poradna, ovšem je také hodně případů, kdy pomoc je existenční záležitostí, zejména z pohledu bezpečnosti matky a jejího dítěte. Každá pomoc je tedy důležitá, ať už se jedná o dobrou radu, pomoc při vyřizování úředních záležitostí, či poskytnutí přístřeší na nezbytně nutnou dobu.

V této kapitole se pokusím aktuálně zmapovat a pojednat o zařízeních poskytující pomoc matkám s dětmi v krizi v městě Brně.

4.1 Intervenční centra

Intervenční centrum je poradenské zařízení pro osoby ohrožené domácím násilím, v jejichž případě byl proti násilné osobě uplatněn institut vykázání. Na základě rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí je osobě ohrožené násilným chováním blízké osoby nabídnuta pomoc intervenčního centra, a to nejpozději do 48 hodin od přijetí rozhodnutí o vykázání ze strany Policie ČR. Těmto osobám je poskytnuto psychologické, právní a sociální poradenství, které má za cíl nastítnit klientkám všechna možná řešení.

Pracovníci intervenčního centra ohroženou osobu sami kontaktují, napomáhají jí zorientovat se v její těžké situaci a podají jí informace o možnostech řešení. Dále jí mohou zprostředkovat návazné odborné služby a v případě potřeby zajistí i azylové ubytování.

Intervenční centrum je zcela nový způsob pomoci ohroženým osobám, neboť ještě donedávna žádné takové zařízení neexistovalo. Ohrožené osoby musely vyhledávat

informace a pomoc samy, ovšem v současné době je kontaktují pracovníci intervenčního centra a nabídnou jim přímou poradenskou pomoc. Zda ohrožená osoba přijme nabízenou pomoc, záleží na její vůli.²⁸

Provozovatel Intervenčního centra je obecně prospěšná společnost Spondea. Organizace zahájila svoji činnost v roce 1998, kdy se začala věnovat problematice týraných, zanedbávaných a zneužívaných dětí, a od roku 2006 i dospělým, kteří se stali oběťmi domácího násilí. V současné době je poskytovatelem sociálních služeb intervenční centrum, krizová pomoc, telefonická krizová pomoc, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Organizace má mimo jiné i pověření pro výkon sociálně – právní ochrany dětí.²⁹

Cíle nabízených služeb organizace Spondea jsou následující:

- » směřování klienta k zajištění vlastního bezpečí,
- » zmobilizování vlastní aktivity klienta tak, aby byl schopen vlastními silami realizovat další kroky vedoucí k životu bez násilí,
- » zajištění spolupráce mezi poskytovateli jiných sociálních služeb v rámci řešení problematiky domácího násilí,
- » okamžitá podpora, zklidnění a orientace klienta v pro něj naléhavé situaci,
- » překonání krizového stavu klientem,
- » zaktivizování schopnosti klienta řešit situaci vlastními silami a využívat obvyklým způsobem jiné systémy – bydlení, školství, zdravotnictví, služby zaměstnanosti,
- » minimalizace rizik ohrožení duševního a sociálního vývoje dětí prostřednictvím výchovných, vzdělávacích činností, prevence rodinné patologie,
- » zvládnutí krizového stavu v rodině,
- » zmírnění následků dlouhodobě nepříznivé situace na rodinu a následné znovuzačlenění se rodiny do společnosti.³⁰

---

²⁸<http://www.donacentrum.cz/index.php?pg=zakony-souvisejici-s-dn>

²⁹<http://www.donacentrum.cz/?pg=charakteristika-organizace>

³⁰<http://www.donacentrum.cz/?pg=charakteristika-organizace>

4.2 Triada – poradenské centrum

Triada sídlí ve středu města Brna a od roku 1999 je posláním organizace poskytování občanského, sociálně právního a rodinného poradenství a náhradní rodinné péče. Hlavní náplní poradenského centra Triada je :

Občanská poradna

V občanské poradně pracovníci poskytují rady, informace a pomoc všem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. Občanská poradna je nezávislým místem bezplatné, důvěrné a nestranné pomoci. Nabízí pomoc při jednání s úřady a zprostředkovává kontakt s dalšími odborníky.

Občanské poradenství slouží občanům tak, aby netrpěli neznalostí svých práv a povinností, neznalostí dostupných služeb nebo neschopností vyjádřit své potřeby či hájit své zájmy.

Psychosociální služby pro rodiny se specifickými potřebami

Psychosociální služby pro rodiny se specifickými potřebami je program, který nabízí své služby rodinám, které potřebují odbornou pomoc, radu nebo podporu. Odborní pracovníci poskytují rodinné či sociální poradenství jak jednorázově, tak v podobě dlouhodobé podpory rodiny. Od roku 2006 je v návaznosti na psychosociální služby poskytována i rodinná sociální asistence. Jedná se o formu podpůrné terénní práce se sociálně ohroženými rodinami.

Mezi častými řešenými problémy v rámci psychosociální služby pro rodiny jsou otázky spojené s rozvodem manželství či rozchodem rodičů a zachování přirozených vazeb a vztahů mezi dítětem a rodiči, kteří spolu nežijí. Kromě poradenství je také poskytována odborná pomoc při kontaktu a styku dítěte s rodičem na půdě centra. Výše vyjmenované služby jsou poskytovány jak na základě vlastní snahy rodičů situaci řešit, tak také na základě rozhodnutí soudu nebo orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Poradenské centrum Triada nabízí mimo jiné i poradenské a vzdělávací služby v oblasti náhradní rodinné péče.³¹

4.3 Občanské sdružení Na počátku

Občanské sdružení Na počátku je registrováno jako poskytovatel 4 sociálních služeb. Jedná se o služby:

- » poradna Na počátku,
- » Domov pro dětský život,
- » pobytová následná péče Domova pro dětský život – byty na půli cesty,
- » terénní a ambulantní následná péče Domova pro dětský život – sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Poradna Na počátku

Poradna Na počátku, provozována občanským sdružením, poskytuje odborné poradenství těhotným ženám, které se v důsledku svého těhotenství ocitly v tíživé životní situaci. Zároveň je jediným kontaktním místem pro přijímání do azylového domu.

Dlouhodobým cílem služby je ochrana nenarozeného dítěte a podpora jeho zdravého vývoje. Realizací služby je směřováno k tomu, aby s uživatelkami bylo dosaženo následujících cílů:

- » stabilizace krizového stavu uživatelky,
- » obohacení informacemi, které může uživatelka přímo využít k řešení situace,
- » nebo informacemi, které jí pomohou lépe se v situaci orientovat (např. objevení vlastních možností uživatelky, vyjasnění jejích očekávání a vyhledání podpory v jejím blízkém okolí,

---

³¹ <http://www.triada-centrum.cz/>

- » poskytnutí kontaktů na specializované pracoviště, odborníky a další instituce, které by uživatele mohly být užitečné v řešení její konkrétní situace
- » zlepšení orientace ve vlastních právech a povinnostech.

Pomoc ženám, které se ocitnou v tíživé životní situaci vychází z jejich individuálních potřeb a je poskytována takovým způsobem, který ženy podporuje v aktivním řešení jejich situace, v rozvoji dovedností pro samostatný život a směřuje je k začlenění do přirozeného prostředí.³²

Domov pro dětský život

Domov pro dětský život je azylový dům se sociálním programem pro těhotné ženy v tísní, které si přejí své dítě donosit, ale ve svém přirozeném prostředí k tomu nemají podmínky a takéž pro matky s dětmi, jež jsou oběťmi domácího násilí. Právě z důvodu možného využití služeb ženami s dětmi, které jsou oběťmi domácího násilí, patří Domov pro dětský život k azylovým domům s utajenou adresou.

Mezi hlavní cíle Domova pro dětský život patří:

- » zajištění bezpečného místa pro prožití těhotenství a prvních šesti měsíců života maminky s dítětem,
- » zajištění následného místa k bydlení,
- » rozvíjení dovedností v oblasti péče o sebe a dítě,
- » získání dovedností související s vedením domácnosti,
- » zlepšení orientace ve vlastních právech,
- » rozvinutí dovedností potřebných pro zvládání krizí a konfliktů, posílení sebedůvěry a sebeúcty jako zdroje vnitřní síly pro hledání dobrého životního způsobu pro sebe a své děti,
- » začlenění do vztahové podpůrné sítě.³³

³² <http://www.napocatku.cz/poradnaNaPocatku.do>

³³ <http://www.napocatku.cz/domovNaPocatku.do>

Pobytová následná péče Domova pro dětský život – byty na půli cesty

Posláním bytů na půli cesty občanského sdružení Na počátku je pomoci ženám a dětem z Domova pro dětský život udělat krok z tohoto azylového zařízení do samostatného a úspěšného života tak, aby si i v novém prostředí uchovaly adaptabilní vzorce chování, které nabyly během pobytu v Domově.

Pro naplnění výše uvedených cílů je klientům nabízeno ubytování v bytech na půli cesty, pomoc při zařizování a vedení nové domácnosti, asistence při jednání s úřady a pomoc při kontaktu se společenským prostředím, psychická podpora, dále pomoc s přípravou dětí na školní docházku a výchovné poradenství a v neposlední řadě také pomoc s plánováním hospodaření s finančními prostředky a sociálně právní poradenství. Kterou z nabízených služeb klientka využije, záleží pouze na jejích individuálních potřebách.³⁴

Terénní a ambulantní následná péče Domova pro dětský život – sociálně aktivizační služby

Posláním sociálně aktivizační služby občanského sdružení Na počátku je pomoci ženám a dětem, které se po ukončení pobytu v azylovém domě stěhují do podnájmu, či pronájmu, popř. jiného tzv. „vlastního bydlení“. Cílem služby je podpořit matku s dětmi ve fázi jejich přechodu z azylového zařízení do mnohem nezávislejší formy života ve „vlastním bydlení“ v přirozené komunitě a tím tak předejít umístění dětí do ústavního zařízení.

Realizací služby klíčoví pracovníci směřují k tomu, aby s uživatelkami bylo dosaženo následujících cílů:

- » udržení místa k bydlení,
- » získání a upevnění dovedností souvisejících s vedením domácnosti,
- » zlepšení orientace ve vlastních právech a povinnostech a vybavení dovednostmi k jejich uplatňování (např. v rodině, zaměstnání, institucích),
- » posílení v oblasti péče o sebe a dítě.³⁵

---

³⁴ <http://www.napocatku.cz/naslednaPece1NaPocatku.do>

³⁵ <http://www.napocatku.cz/naslednaPece2NaPocatku.do>

4.4 Ubytovna pro přechodný pobyt

Ubytovna pro přechodný pobyt, jejímž provozovatelem je Magistrát města Brna se nachází na ulici Koniklecová 5. Celková kapacita je 49 bytů, z toho 15 dvougarsoniér, zbývající ubytovací jednotky jsou jednogarsoniéry. Ubytovna pro přechodný pobyt je určena pro rodiče s nezaopatřenými dětmi, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. Délka pobytu v ubytovně je maximálně jeden rok, ve výjimečných případech ji lze prodloužit. Podmínkou je, aby klient usiloval o získání řádného bytu a tak vyřešil své bytové potíže.

Žádost o umístění do ubytovny se podává na odboru sociální péče Magistrátu města Brna. O tom, zda bude rodič s nezaopatřeným dítětem do ubytovny přijat, rozhoduje ubytovací komise odboru sociální péče Magistrátu města Brna. Podmínkou pro podání žádosti je žadatelův trvalý pobyt na území města Brna a žádost o byt podaná na některém z úřadů městské části.³⁶

4.5 Azylové domy

Jedním z hlavních problémů, kterým musí matky s dětmi v krizi čelit je absence alternativního či přechodného bydlení. Jednou z možností, a pro některé ženy také jedinou, jsou azylové domy. Azylový dům by však neměl znamenat jen střechu nad hlavou, ale měl by současně poskytnout bezpečí, přátelskou atmosféru a hlavně intenzivní podporu ženy.

Ženám jsou zde nabídnuty sociální, psychologické či zdravotní služby a poradenství. Je jim pomáháno přebrat opět kontrolu nad svými životy a naplňování jejich vlastních potřeb a zájmů. Smyslem takové služby je především postupné vracení do přirozeného společenství, pomoc integrovat se do běžného života. To vše samozřejmě při zachování jejich autonomie s respektováním jejich rozhodnutí, jak svou tíživou situaci budou nadále řešit.³⁷

---

³⁶ Informační materiál Magistrátu města Brna.

³⁷ Vargová, B. Vavroňová, M., Prokopová, Z. Azylový dům není jen střecha nad hlavou. Praha: Rosa, 2003.

4.5.1 Občanské sdružení Magdalenium

Občanské sdružení Magdalenium je provozovatelem zařízení Helena, které poskytuje ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem azylové ubytování s následným psychologickým, sociálním a právním poradenstvím.

Azylový dům je jediný v Brně s utajenou adresou a proto umožňuje klientkám a jejich dětem získat pocit bezpečí.

Přijímá pouze klientky, které jsou násilným partnerem ohrožovány na životě, které byly napadeny a nebo čelí psychickému týrání. Není možné zde ubytovávat ženy, které např. pouze řeší bytové problémy. Ženy – oběti násilí totiž potřebují specifickou péči a nároky na neprozrazení adresy z důvodů bezpečnosti jsou také velmi vysoké.

Bezpečí žen a jejich dětí je prioritou každého azylového domu s utajenou adresou. Současně je ale také potřeba vytvořit takové prostředí, aby byla podporována autonomie žen a aby jim byly poskytnuty adekvátní služby. Proto jsou důležitá pravidla, která je bezpodmínečně nutné dodržovat. Bezesporu nejdůležitějším pravidlem je udržení adresy pobytu v tajnosti a dodržování bezpečnostního plánu. Tento bezpečnostní plán je nutno neustále aktualizovat a zapojit do něj i děti klientek, poněvadž nebezpečí hrozící ženě se ve většině případů týká také jejich dětí. Bezpečnostní plán pro děti je samozřejmě sestaven formou odpovídající jejich věku. Cílem těchto pravidel je také to, že se ženy samy naučí být zodpovědné za svou bezpečnost a za rozhodnutí, která učiní.

Ženy sice nejsou omezovány ve svém volném čase, ale některé situace musí konzultovat s pracovníci azylového domu, protože pokud např. klientka jede navštívit s dětmi své příbuzné a násilník zná jejich bydliště, je nutné sestavit aktuální bezpečnostní plán pro danou situaci.

V zásadě tedy není možné, aby pravidla byla natolik omezující, aby podceňovala schopnost žen postarat se o svoji bezpečnost, péči i děti a chod domácnosti. Je zřejmé, že žena, která se ocitne v azylovém domě s utajenou adresou právě opustila vztah, ve kterém neměla autonomii a kontrolu nad svými rozhodnutími. Proto je důležité, aby pravidla v azylovém domě nenapodobovala dynamiku násilného chování tím, že by neustále jen kontrolovala ženino chování a nebo jí dokonce znemožňovala činit vlastní rozhodnutí o jejím životě.

V rámci pobytového programu jsou klientkám nabízeny tyto služby:

- » Právní poradenství – uživatelkám služeb azylového domu Helena jsou poskytovány bezplatné konzultace z důvodu jejich finanční tísně. Jedná se o konzultace zaměřené na trestní řád, správní řád, rodinné právo apod. Právník seznámí klientky s jejími právy a způsoby řešení vzniklé situace.
- » Psychologické poradenství – probíhá v zařízení Helena jedenkrát týdně a je zaměřováno na vyrovnávání se žen s traumatickými prožitky, posílení sebedůvěry, samostatnosti, práce s pocity viny apod.
- » Skupinová psychoterapie – se uskutečňuje formou otevřených sezení ve dvou skupinách jedenkrát týdně po dobu 12 měsíců.
- » Volnočasové aktivity – jsou poskytovány především dětem klientek v době, kdy se matky účastní skupinové psychoterapie, nebo v době, kdy si matky potřebují vyřídit své záležitosti na příslušných organizacích.
- » Videotrénink interakcí – je zaměřen na přímou práci s uživateli služby formou videonahrávek běžných situací, se zaměřením na komunikační vzorce ve vztahu matka - dítě. Videotrénink interakcí velmi účinně napomáhá v diagnostice problémových či zátěžových situací, které se aktivují z důvodu nepochopení komunikačních vzorců mezi matkou a dítětem.

K doplňkovým službám azylového domu - zařízení Helena patří také :

Telefonická krizová pomoc

Telefonická krizová pomoc probíhá na základě standardních pravidel telefonické krizové intervence a linek důvěry. Cílem služby je pomoci volajícím zorientovat se v jejich obtížné životní situaci a poskytnout jim pomoc, která umožní krizovou situaci stabilizovat.³⁸

---

³⁸ <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643271>

4.5.2 Domov pro matky s dětmi – Společná cesta

Posláním Domova pro matky s dětmi – Společná cesta je nabízet podporu a pomoc matkám s dětmi, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci. Cílem je poskytovat uživatelům takové sociální služby, aby se pokud možno celkově zlepšila jejich situace po psychické, sociální i bytové stránce a aby se mohli co nejdříve vrátit do běžného života.

Domov pro matky s dětmi nabízí své služby těhotným ženám a matkám s dětmi, které mají trvalý pobyt v městě Brně. Věk dětí, které mohou být s matkou ubytovány je omezen hranicí 18 let. Výjimku tvoří děti, které dosáhly zletilosti, ale ještě studují střední školu. Do domova pro matky s dětmi mohou být přijímány : oběti domácího násilí, národnostní menšiny, osoby ohrožené závislostí na návykových látkách, matky se zdravotním postižením, které samostatně plní své rodičovské povinnosti, matky s různě postiženými a duševně či chronicky nemocnými dětmi.

Neoddělitelnou součástí činností tohoto domova je základní sociální poradenství, které poskytuje uživatelům potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Pokud zařízení není schopno rozsahem odborností či kompetentností pokrýt potřeby uživatelů, zprostředkovává jim služby jiných odborníků nebo jiných institucí.

V domově se také uskutečňují různé aktivizační činnosti a uživatelé mají možnost účastnit se sociálně – výchovného programu.

Důležitou součástí smlouvy o poskytnutí služby sociální péče je uživatelem stanovený, v průběhu pobytu stále se vyvíjející individuální plán uživatelů, jehož znění vyplývá z jejich individuálních potřeb s ohledem na schopnosti, možnosti a dovednosti uživatele. V tomto plánu jsou stanoveny dílčí cíle, které vedou k cíli hlavnímu, což je především zajištění fyzické i psychické soběstačnosti a zapojení se do běžného života společnosti. Za účasti uživatele služeb a kompetentních pracovníků (pracovník sociální péče, sociální pracovníce) jsou tyto plány pravidelně vyhodnocovány a aktualizovány.

O přijetí žadatele do domova pro matky s dětmi rozhoduje komise Centra sociálních služeb, příspěvková organizace. Komise se schází jedenkrát za měsíc a zjišťuje na základě doložených informací potřebnost žadatelů.³⁹

---

³⁹ <http://www.css.brno.cz/index.php?nav01=7925&nav02=8402&nav03=8412&nav04=8444>

4.5.3 Domov pro matky s dětmi – Zvonek

Domov pro matky s dětmi je obdobné zařízení jako Domov pro matky s dětmi – Společná cesta. Mají stejné poslání i cíle. Jedinou odlišností je, že Domov pro matky s dětmi – Zvonek má jinou cílovou skupinu uživatelů. Cílovou skupinou jsou osamělé ženy s 1-2 dětmi ve věku maximálně 0-5 let, dále těhotné ženy a ženy žijící v nefunkčním manželství, které zvažují podání žádosti o rozvod.

Služba je zde přizpůsobena potřebám uživatelky a jejich dětí. Prostřednictvím osobních individuálních cílů uživatelky rozhodují o způsobu využití sociální služby a mohou se také svobodně rozhodnout, zda využijí možnosti nabídky služeb dalších institucí, přičemž je jim nápomocen radami a doporučeními personál domova.

Volný čas mohou uživatelky trávit v herně a společenské místnosti a k dispozici je také zahrada.⁴⁰

---

⁴⁰ <http://www.css.brno.cz/index.php?nav01=7925&nav02=8402&nav03=8411&nav04=8448>

5. Domov sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní

V září loňského roku pořádal Domov sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní (dále jen Domov sv. Markéty) den otevřených dveří, kterého jsem se zúčastnila. To mě vedlo k tomu, že jsem se o tento azylový dům začala blíže zajímat. Díky vstřícnosti sociální pracovníce a pracovníce sociální péče, které mi při dalších návštěvách tohoto zařízení poskytly cenné informace, jsem měla možnost získat praktický pohled na jeden ze způsobů pomoci matkám s dětmi v krizi.

Z tohoto důvodu věnuji popisu a činnosti Domova sv. Markéty samostatnou kapitolu, kde kompletně pojednám o zařízení jako takovém, ale především se zaměřím na to, jak je tato sociální služba realizována v praxi, jak je využívána a zda podpora a pomoc, kterou poskytuje, je v souladu s potřebami klientek.

Faktické údaje jsem čerpala z Výroční zprávy Diecézní charity Brno, která je zřizovatelem Domova sv. Markéty a z internetových stránek Oblastní charity Brno.⁴¹ Doplnuji je samozřejmě informacemi, jež mi byly poskytnuty při osobním jednání s již zmiňovanými pracovníci Domova sv. Markéty.

5.1 Od historie k současnosti

Domov sv. Markéty byl založen v roce 1993 a během následujícího roku byly postupně přijímány klientky. Tehdy byla budova třípodlažní a k dispozici bylo 18 bytů. Dvůr a zahrada je součástí objektu. Zahrada slouží zejména k relaxaci a odpočinku maminek a k vyžití jejich dětí. Pro ně je k dispozici pískoviště a dětská herní soustava se skluzavkou a houpačkami.

V roce 1995 se začalo s přístavbou čtvrtého patra a výtahu. Ten poskytl klientkám více pohodlí při pohybu v domě, ale nejpodstatnější bylo rozšíření v té době již nedostačující kapacity na 27 bytových jednotek. Následovala rekonstrukce sklepních prostor, kde byla vybudována tělocvična. Ta je využívána ke sportovním aktivitám nejen dětí, ale i jejich maminek. Prostory tělocvičny slouží také k setkávání všech obyvatel domova při různých akcích, jež se uskutečňují během celého roku.

---

⁴¹ <http://www.brno.caritas.cz/>

Za plného provozu se v letech 2005 a 2006 pokračovalo v generálních opravách části budovy a na jaře 2007 byla zahrada opět vybavena novými prolézačkami a houpačkami pro děti.

Současná kapacita zařízení je 28 bytových jednotek, což je 100 lůžek. Je zde zaměstnáno 16,5 pracovníků a ubytování je poskytováno jak dlouhodobě, tak i krátkodobě na krizových jednotkách. Dlouhodobá pomoc je zajišťována v bytech sociálního bydlení. Matka s dětmi má zaručeno soukromí, jelikož je v této bytové jednotce kuchyňka i hygienické zařízení. Totéž má k dispozici samozřejmě i matka s dítětem na krizové jednotce. Jedná se zde vlastně o rychlou pomoc v případě ohrožení dětí nebo matky a pobyt na těchto jednotkách je většinou 1 -3 dny. Jestliže je tato doba nedostačující, lze ji prodloužit, maximálně však na 7 dní. Předností těchto krizových jednotek je bezesporu to, že pomoc ženě v akutní tísní je poskytnuta bezodkladně, protože ubytování může provést v případě potřeby i pracovník sociální péče nebo vrátný, kteří jsou pro krizové ubytování proškoleni. Žena ve vážné krizi může využít nejen možnost materiálního zabezpečení, ale také poradenství domova.

5.2 Cílová skupina

Cílová skupina je jasně vymezená. Domov poskytuje ubytování a pomoc matkám s nezletilými dětmi, těhotným ženám a ženám, které se ocitly ve velmi tíživé životní situaci. Jedná se o ženy zneužívané, ohrožované na životě, ale i o klientky s nevyřešenou bytovou otázkou.

Zařízení není určeno pro klientky s psychickou nemocí, pro klientky, které neprojevují zájem svoji situaci řešit, pro klientky pod vlivem drog a jiných omamných látek a pro klientky, které nerespektují Domovní řád zařízení.

Tíživá situace znamená pro každou žadatelku ve skutečnosti něco jiného. Nejčastěji se s žádostí o pomoc obracují na zařízení ženy, které z různých důvodů ztratily bydlení. Ať už je to kvůli výpovědi z nájmu nebo nevyhovujícím podmínkám současného bydlení (mnoho osob, rizika zdravotního ohrožení např. z důvodu plísňe v bytě), provází tyto potíže většinou také finanční krize.

I když je ubytování v domově samozřejmě podmíněno také finanční úhradou, je to pro ně stále schůdnější a přijatelnější možnost, jelikož částka na pokrytí nezbytných nákladů za bydlení není až tak vysoká, aby ji žena většinou nemohla zaplatit.

Neocenitelná pomoc v podobě dočasného bydlení a poradenství je pro ženy týrané, zneužívané, které jsou někdy ohrožovány i na životě. Jestliže má taková žena v péči nezletilé dítě, je pro ni řešení krizové situace o to naléhavější, poněvadž vývoj dítěte může být v takových situacích velmi negativně poznamenán.

5.3 Podání žádosti o ubytování

Matky s dětmi v krizi se obrací o pomoc na Domov sv. Markéty většinou na základě rady pracovníků sociálních odborů státní správy a samosprávy.

Prvotní kontakt naváže s žadatelkou o službu sociální pracovnice. V zařízení pracují 2 sociální pracovnice, které mají 2 x týdně úřední hodiny pro veřejnost, ale po domluvě je možné přijít kdykoliv. Po zjištění informací od žadatelky vyhodnotí sociální pracovnice, zda je ze strany organizace možné ženě poskytnout pomoc a v případě, že se ona rozhodne pro podání žádosti o dlouhodobé ubytování (viz. Příloha č.2), je požádána o dodání potřebných dokladů.

K vyplněné žádosti o ubytování v Domově sv. Markéty je třeba doložit:

- » kopii občanského průkazu,
- » kopii rodných listů dětí,
- » kopii žádosti o byt (podmínkou přijetí je mít tuto žádost podanou),
- » doporučení sociální pracovnice,
- » doklad o pobírání dávek sociální péče,
- » kopii návrhu na stanovení rodičovské zodpovědnosti,
- » kopii rozsudku o rozvod manželství – byla-li žena vdaná (případně kopii návrhu o podání o rozvod),
- » kopii návrhu na majetkoprávní vypořádání,
- » doklad o evidenci na úřadu práce.

O přijetí žadatelky rozhoduje výběrová komise ve složení vedoucí domova, sociální pracovnice a 2 -3 členové, kteří nejsou z přímých řad zaměstnanců domova.

Jedná se většinou o pracovníky Oblastní charity Brno. Tato komise posuzuje každou žádost individuálně a je zde brán zřetel zejména na naléhavost jednotlivých případů. Přednostně jsou přijímány klientky, které se staly obětí domácího násilí, ženy týrané a ohrožované na životě a také ženy v krizové sociální a bytové situaci. Výběrová komise se schází dle potřeby, zejména pokud je uvolněna některá z bytových jednotek v domově. S rozhodnutím komise jsou seznámeny všechny žadatelky o ubytování.

V souvislosti s náplní práce sociální pracovnice v Domově sv. Markéty je třeba uvést, že poskytuje poradenství nejen pro potencionální klientelu zařízení. V rámci možností jsou rady ženám v nouzi poskytovány osobně i telefonicky a nebo je žena nakontaktována na jiné instituce, jež by jí mohly pomoci.

5.4 Příjem klientek

O přijetí do Domova sv. Markéty je klientka vyrozuměna telefonicky, popř. písemně. Nenastoupí-li však do 14 dnů od oznámení o svém přijetí, ztrácí nárok na toto ubytování.

Jestliže je klientka srozuměna s nástupem, sociální pracovnice s ní domluví termín nástupu a v tento den je s ní také sepsána Smlouva o ubytování. Obsahem smlouvy je informace o poskytovateli služby, předmětu smlouvy, povinnostech poskytovatele služeb ale také uživatele, datum zahájení poskytování služby a podmínky pro případné ukončení této služby. Nedílnou součástí smlouvy ve formě přílohy je stanovení úhrady za poskytované služby a seznam všech vnitřních předpisů včetně Domovního řádu domova. S těmito interními dokumenty je klientka seznámena samozřejmě v den nástupu.

Mimo doložení potvrzení o bezinfekčnosti, které je nezbytné při nástupu do domova, vyplňuje klientka také další formuláře vycházející z podmínek Domovního řádu. Jedná se např. o povolení vstupu personálu na pokoj v nepřítomnosti klientky, souhlas s fotografováním apod.

Sociální pracovnice klientku do domova přijímá, ale tím její práce nekončí. Úzce s ní spolupracuje během celého jejího pobytu a pravidelně se setkávají v rámci jejího individuálního plánu.

5.5 Cíle a způsoby poskytování služeb

Poslání

Posláním Domova sv. Markéty je poskytnutí dočasného ubytování a sociálních služeb matkám s nezletilými dětmi, těhotným a týraným ženám, které se ocitly v krizové životní situaci a nedokáží bez pomoci tuto situaci řešit. Snahou je pomoci matce k samostatnému způsobu života a zodpovědné péči o své děti, začlenit ji plně do společnosti.

Ubytování je přednostně umožněno klientkám z Brna a Jihomoravského kraje.

Cíle služby

- » ubytování klientek na dobu nezbytně nutnou k vyřešení jejich životní krizové situace,
- » získání pocitu bezpečí před agresivním partnerem či před nepřijatelnými sociálními podmínkami,
- » příprava klientky na přechod do svého budoucího vlastního bydlení,
- » rozpoznávání priorit ve vedení domácnosti a hospodaření s vlastními finančními prostředky,
- » posílení vazby mezi matkou a dítětem v případech, kdy z důvodů nepříznivých podmínek byla tato vazba narušena,
- » hlubší sebepoznání sebe sama a tím zlepšení a prohloubení vztahu matka – dítě i zlepšení kvality výchovného působení,
- » informovanost klientek ke zlepšení jejich orientace v problematice sociální, právní i v běžném životě,
- » vedení klientek k uvědomění si vlastních práv a povinností,
- » motivace klientek k sebevzdělávání a hledání zaměstnání.

Principy služby

- » dodržování práv klientek služeb,
- » respektování práv a soukromí klientek služeb,
- » individualizace podpory,
- » prevence sociálního vyloučení,

- » přizpůsobování potřebám klientek služeb,
- » posilování samostatnosti a individuální vůle klientek,
- » uplatňování křesťanských přístupů k potřebám klientek.

V poslání i v cílech služby je jasně definováno, proč je služba poskytována a co je účelem této služby. Principy poskytování služby zase udávají, jakým způsobem jsou tyto služby poskytovány, kde je kladen důraz zejména na dodržování lidských práv a individuální přístup ke každé klientce. Pojem sociálního začleňování, o kterém jsem v této práci již hovořila, zde nabývá na významu, neboť zařízení neposkytuje jen ubytování na dobu nezbytně nutnou, ale zdůrazňuje hlavně podporu a pomoc při řešení krizové situace matky s nezaopatřeným dítětem.

Pocit bezpečí je nezbytný k tomu, aby žena mohla podnikat další kroky vedoucí ke zlepšení její situace. Jestliže tento chybí, není schopná se soustředit na řešení situace z dlouhodobého hlediska, nýbrž jedná většinou pouze tak, aby ona i její dítě bylo ochráněno v momentu, kdy jim hrozí nebezpečí. Je to zcela pochopitelné a proto lze považovat zajištění pocitu bezpečí jako za jednu zásadní potřebu k tomu, aby pozornost a jednání ženy směřovaly výhledově k optimálnímu řešení situace pro ni a její dítě.

Část klientely Domova sv. Markéty tvoří také matky, které jsou velmi mladé a nebo které nikdy neměly možnost naučit se pečovat o dítě kvůli absenci jakékoli rodinné opory. Z toho důvodu jsou velmi důležité také další cíle zařízení. Připravit klientku na přechod do vlastního bydlení je někdy velmi obtížný proces, který vyžaduje plné nasazení personálu, ale především spolupráci maminek. Mnohdy se jedná o zcela běžné záležitosti, které jsou však pro některé klientky naprosto cizí. Tři instruktorky profesí pracovník sociální péče mají za úkol to, aby se klientky naučily vést domácnost a starat se dostačujícím způsobem o dítě. Mezi takovéto „učení“ spadá mimo jiné jak hospodařit s finančními prostředky (zaplacení nájmu atd.), dále se učí např. vařit, prát a hlavně pečovat o dítě. V péči o dítě se u některých maminek projevují velké nedostatky a někdy se musí začínat úplně od začátku. Znamená to naučit je jak dítě krmit, koupat ho, ale třeba i jak si s ním hrát a stimulovat ho, aby byl jeho vývoj v normě, aby bylo dítě spokojené. Tyto instruktorky jsou s maminkami v každodenním kontaktu, čili mají k nim velmi blízko.

O informovanost a právní poradenství se stará sociální pracovnice, která poskytuje rady a pomoc při vyřizování různých záležitostí, týkajících se především vyřešení bytové otázky, vyřizování dávek sociální péče a pomoci při jednání na úřadech či soudech. Pomáhá jim tedy při vyhledávání a udržování kontaktů důležitých pro realizaci následné pomoci klientce. Motivuje také klientky k sebevzdělávání a hledání zaměstnání, což je také jedním z velmi podstatných cílů zařízení. Matky i jejich děti mají k dispozici počítačovou učebnu s připojením na internet. Starší děti si zde například mohou vypracovávat domácí úkoly do školy a matky prostřednictvím internetu zase hledají zaměstnání. Pod odborným dohledem se mohou zdokonalovat v práci na PC a nebo psát různé dokumenty potřebné k získání zaměstnání. Při těchto činnostech je jim dle potřeby nápomocná právě sociální pracovnice.

Jedenkrát měsíčně probíhá setkání všech klientek domova, kterého se účastní nejen řadoví pracovníci zařízení, ale také vedoucí domova. Projednávají se zde veškeré provozní záležitosti, klientky jsou seznamovány s aktuálními informacemi a je zde prostor také pro jejich případné náměty či připomínky. Tato setkání probíhají ve dvou vlnách a to z důvodu, aby se mohly účastnit i maminky pracující. Pro ně je hodina těchto schůzek stanovena až na pozdější odpoledne, přesněji v 17.00 hod.

Všechny uvedené cíle Domova sv. Markéty jsou realizovány na základě principů služby uvedených výše. Ve skutečnosti to znamená, že je dbáno na individualitu a práva každé klientky i jejího dítěte a že hlavním účelem této služby je prevence sociálního vyloučení. Služby jsou poskytovány v souladu s potřebami klientek a pomoc tedy neznamená vyřešit daný problém za ně, ale v posílení jejich samostatnosti, což samo o sobě vede k částečnému úspěchu.

Již při nástupu ženy do Domova sv. Markéty je s klientkou sestaven Individuální plán, který je velmi důležitou součástí klientčiny dokumentace. Na sestavení plánu se podílí jak sociální pracovnice, tak pracovník sociální péče, který je určen jako klíčový pracovník pro práci s klientkou. Individuální plán je sestavován samozřejmě ve spolupráci s klientkou. Jsou zde zmapovány veškeré možnosti a schopnosti klientky a na jejich základě jsou pak stanoveny cíle, jichž je potřeba dosáhnout. Jedná se téměř vždy o schopnost zvládnout krizovou situaci za přispění vlastních sil klientky a o přípravu do zapojení se do běžného života. Důraz je samozřejmě kladen na resocializační program pro matky a potřeby jejich dětí. Individuální plán ovšem nelze sestavit podle nějaké šablony. Aby byl účinný, musí být tzv. šitý na míru. Důvod

je prostý. Každá klientka vnímá danou situaci jinak, i když je v podstatě podobná a každá má rozdílné schopnosti a nebo možnosti, jak se s ní vypořádat. Mezi nejčastěji stanovované cíle patří již zmiňovaná schopnost péče o domácnost, péče o dítě ale také kroky vedoucí k získání zaměstnání a vyřešení bytové otázky. Cíle musí být reálné, odrážející možnosti a schopnosti klientky. Právě zde tedy vystupuje do popředí další z principů poskytované služby, což je individualizace podpory. Samotné sestavení kvalitního plánu je velmi důležité, ovšem neméně důležité je také jeho pravidelné vyhodnocování a aktualizování.

Na úzké spolupráci s matkami a jejich dětmi se také podílejí tzv. vychovatelky zařízení. Pro předškolní děti je zajištěna dopolední „školka“, kde je pro děti připravován velmi bohatý a různorodý program. Navštěvují jej děti od 3 let až po školní věk, což je 6 – 7 let dítěte. Činnost a program školky je rozmanitý tak, aby bylo vhodnou formou působeno na zdravý vývoj dětí. Z nejčastějších aktivit je to např. arteterapie, kde se děti učí kreslit různými technikami a za použití i netradičních pomůcek, hraní různých her, kde je kladen důraz na rozvoj motoriky, myšlení (poznávání barev, zvířat apod.). Nezapomíná se také na tělesnou výchovu. V prostorách nové tělocvičny je možno provozovat různé sportovní aktivity, jako je např. fotbal, florbal aj., k dispozici mají děti trampolínu, kuličkový bazén, relaxační balóny. Pokud je vhodné počasí, přesouvá se tato činnost na čerstvý vzduch do zahrady, kde je možno hrát si na pískovišti nebo využít prolézačky.

Tato aktivizační činnost se neodehrává však stále jen v prostorách Domova sv. Markéty. Vychovatelky s dětmi navštěvují občas také různé výstavy, udělají si vycházku do ZOO a nebo jen jdou s dětmi na jiné dětské hřiště mimo domov. Je vhodné dětem ukázat, že nejen areál domova je „svět“ a v neposlední řadě je to také příjemné zpestření.

Dopoledního aktivizačního programu se zúčastňují děti samy a nebo za doprovodu maminek. Jejich účast je vítaná, neboť je zde prostor na prohloubení vztahu matka – dítě, posílení vazby mezi nimi, což je také jedním z cílů Domova sv. Markéty.

Pro starší děti školou povinné jsou přichystány mezi 14 – 16 hodinou také různé aktivity, jež jsou uzpůsobeny jejich věku a schopnostem. Organizovaně se mohou zúčastňovat např. keramického kroužku (zařízení disponuje vlastní vypalovací pecí), mohou navštěvovat rukodělné a tvořivé práce aj. Některé jejich činnosti jsou zaměřené

k různým ročním obdobím či svátkům (Velikonoce, Vánoce), a výrobky, které zde vytvoří se dotýkají daného tématu.

Starší děti mají také k dispozici již zmiňovanou počítačovou učebnu, kde mohou trávit čas i bez dohledu (po nahlášení příslušné pracovníci).

Mimo pravidelné aktivity jsou pro děti, ale i pro jejich maminky pořádány různé společenské akce, výlety, vícedenní zájezdy, soutěže, turnaje, výstavy apod.(viz. Příloha č.3). Několikrát ročně Domov sv. Markéty také navštíví v rámci prevence Policie ČR, která prostřednictvím svých zástupců pořádá besedy na nejrůznější témata.

Celoroční plán těchto akcí je velmi pestrý a je zaměřen jak na výchovnou složku působení, tak i na složku rekreační a zábavnou. Je důležité, aby výukové programy a aktivizační programy dokázaly zaujmout a zároveň přispět k rozvoji dětské osobnosti správným směrem. Všechny tyto činnosti jsou samozřejmě dobrovolné jak pro děti, tak pro jejich maminky.

V této kapitole jsem se snažila podrobně přiblížit činnost azylového domu Domova sv. Markéty a pokusila jsem se zjistit, zda pomoc, jež je zde poskytována a nabízena je v souladu s potřebami žen a jejich dětí, jež se dostaly do krizové situace. Do popředí se dostává opět pojem sociálního začleňování, respektive jeho podpora, poněvadž jakákoliv aktivita tohoto zařízení je zaměřena právě tímto směrem. Nejsm samozřejmě kompetentní k tomu, abych mohla jednoznačně zkonstatovat, že pomoc je dostačující, protože neznám a ani nemohu znát jednotlivé osudy klientek. Přesto jsem však nabyla dojmu, že metody práce v tomto zařízení vypovídají o profesionalitě personálu a že avizované poslání, cíle a principy poskytované služby zde nejsou jen administrativní formalitou.

Závěr

Není pochyb, že problematika týkající se žen a matek v krizových situacích je téma, kterému je třeba věnovat patřičnou pozornost. Ve své bakalářské práci jsem se snažila vyzdvihnout důvody, proč tomu tak je.

Jestliže si uvědomíme, že je to vlastně celospolečenský problém, je to již první krůček k úspěchu. Věnovala jsem se zejména obětem domácího násilí a riziku osamocení rodičovství.

Bohužel existence domácího násilí byla vnímána velmi dlouho jako něco normálního, jako samozřejmost, která se týká pouze aktérů samotných. Pozitivní posun na vnímání tohoto jevu vidím zejména v tom, že oběť domácího násilí má již dnes přece jen nějaké možnosti, jak situaci řešit. Existence sítě poraden, občanských sdružení a v nejhorším případě následně i azylových domů je alespoň nějakou zárukou pro tyto ženy, že nejsou se svým problémem zcela sami a že je šance nalézt pomoc. Je zcela jisté, že potřebují pochopení, porozumění, radu a někdy i střechu nad hlavou pro sebe a pro své dítě. V neposlední řadě hledají také pocit bezpečí, kterého se jim nedostává.

Pokud se starají o dítě, jsou jejich možnosti ještě více limitovány a tak je určitě na místě podat pomocnou ruku, a to nejen v zájmu ženy, ale také jejího dítěte. Právě ono hraje v této cílové skupině žadatelů o sociální pomoc či službu velmi významnou roli, neboť při nevyhovujících podmínkách je vývoj dítěte vážně ohrožen. Pakliže dítě vyrůstá v nepřátelském a agresivním prostředí, není výjimkou, že toto chování přijme za své a to i v tom případě, že s ním nesouhlasí. Je to vlastně bludný kruh a rychlá, efektivní a účelná pomoc může tyto negativní dopady určitě přinejmenším zmírnit.

Osamocené rodičovství není v porovnání s domácím násilím až tak dramatické, ale také jej nelze považovat za okrajové. Opět je „ve hře“ matka a dítě, což znamená, že mohou nastat situace vedoucí k sociálnímu vyloučení. Z rizik hrozících osamělé matce, které jsem uvedla ve své práci je patrné, že tyto ženy a jejich děti potřebují větší podporu při plnění rodičovských povinností.

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat a pojednat o možnostech pomoci matkám s dětmi v krizi v městě Brně a popsát, jakým způsobem je tato pomoc formou sociálních služeb realizována.

Aby byl systém pomoci matkám s dětmi v krizi odpovídající jejich potřebám, je třeba poskytnout pomoc komplexní, což znamená od poradenství, psychologické podpory až po případné nouzové ubytování. Smyslem těchto institucí musí být pomoci nalézt v ženě sílu, ale i schopnost řešit své vlastní problémy vlastními silami. Není možné, aby např. azylový dům byl vnímán jeho obyvatelkami jako jen nějaký „penzion“, protože tím by tato zařízení vlastně ztratila svůj původní význam.

V zařízeních v městě Brně je právě na komplexnost a návaznost potřebných služeb kladen důraz, což lze jistě považovat za velmi pozitivní skutečnost. Domnívám se, že důležitou roli v poskytování sociálních služeb sehrál i nový zákon o sociálních službách, protože jeho současné pojetí zcela jasně udává, jakým směrem se mají kvalitní sociální služby ubírat. V případě maminek s dětmi je právě pomoc začlenit se znovu do přirozené sociální sítě velmi záslužná práce a i když se vždy nedaří tak, jak by si někteří pomáhající představovali, určitě není zbytečná.

Tato práce může být skromným vodítkem pro ty, jež se problematice zmíněných nežádoucích situací věnují, nebo chtějí věnovat, ať už se jedná o studenty, nebo čerstvé absolventy. Záměrně používám výraz „skromný“, jelikož pomoc ženám s dětmi, které se ocitnou v krizi vyžaduje zcela jistě ještě hlubší znalosti této problematiky. Nicméně jsou zde zmíněny hlavní aspekty systému pomoci tak, aby nedocházelo k eventuálnímu neobornému poskytování sociálních služeb, což by mohlo vést k poškozování individuálních zájmů těchto žen a jejich dětí.

Resumé

Bakalářská práce pojednává o problému, který nelze opomíjet a to jsou krizové situace, do kterých se mohou dostat matky s dětmi a jež mohou mít velmi negativní dopad na kvalitu jejich života a na zdravý vývoj dětí.

Nejprve jsou popsány životní a krizové situace jako takové a v souvislosti s nimi význam rodiny, který zastává velmi důležitou roli při předcházení tohoto jevu a také při řešení již vzniklých krizových situací.

V další části jsou pak uvedeny příčiny vzniku těchto situací. Je zde popsáno domácí násilí od jeho možných forem, jeho negativního vlivu na děti až po postoj laické veřejnosti na tento společensky velmi závažný problém. Osamělá matka je uvedena jako další příčina možného vzniku krizových situací, kde jsou zdůrazněna hlavně rizika osamocené rodičovství.

Dále je zmíněna platná legislativa týkající se poskytování sociálních služeb, jež kromě nové kategorizace sociálních služeb také určuje, jak má poskytování sociálních služeb vypadat, že je kladen důraz zejména na pojem sociálního začleňování. V této části práce jsou popsány také Standardy kvality sociálních služeb, které jsou jistým nástrojem a vodítkem ke kvalitnímu poskytování sociálních služeb.

V závěru jsou uvedena zařízení v městě Brně, která pomáhají matkám s dětmi v krizi a také je zde komplexně pojednáno o poskytování služeb jednoho azylového domu, konkrétně Domova sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá možnými krizovými situacemi, do kterých se mohou matky s dětmi dostat a především systémem pomoci těmto ženám v městě Brně. Je v ní vysvětleno, co to vlastně krize je a následně jsou uvedeny příčiny těchto krizí, týkající se žen s dětmi. Jako příčiny vzniku krizových situací jsou uvedeny domácí násilí a problematika osamělé matky. V práci je dále popsáno legislativní zakončení sociálních služeb v České republice, včetně uvedení jejich kategorizace a jsou zmíněny také Standardy kvality sociálních služeb. Formou stručných popisů zařízení poskytující pomoc matkám s dětmi v městě Brně je zmapován tento systém pomoci, v jednom případě je zařízení a způsob poskytování pomoci v něm rozebrán podrobně.

Klíčová slova

Krize, krizová situace, osamělá matka, domácí násilí, azylové domy, sociální začleňování.

Annotation

My bachelor thesis is dealing with possible critical situations, to which mothers with children can get, and especially with the system of help provided to women in the city of Brno. My thesis provides an explanation of the word crisis itself and subsequently mentions causes of such crises, which are related to mothers with children. As the causes of an origin of critical situations are stated domestic violence and the problems of unwed mother. In my thesis is subsequently described legal framework of social services in the Czech republic, including its categorization and Standards for Quality in Social Services. This system of help is described in brief descriptions of institutions providing help to mothers with children, in one case an institution and a way of help provided is described in detail.

Keywords

Crisis, crisis situation, unwed mother, domestic violence, maternity homes, social integration

Seznam použité literatury

- 1) Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) BUSKOTTE, A. *Z pekla ven: Žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008, 176. ISBN 978-80-251-1786-6
- 4) ČAMSKÝ, P., KRUTILOVÁ, D., SEMBDNER, J. *Sociální služby: Tvorba a zavádění Standardů kvality poskytovaných sociálních služeb*. 1.vyd. Praha: Abena, 2008, s.223. ISBN 978-80-254-3427-7
- 5) HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (Efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)* Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004, 248 s. ISBN 80-239-6230-2
- 6) JEDLIČKA, J. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1.vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-7312-038-0
- 7) KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et. al. *Člověk-prostředí-výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2
- 8) KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3
- 9) MALACH, J. *Teorie metodiky výchovy*. 1.vyd. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007, s. 228. ISBN 978-80-8672-329-7
- 10) MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 184. ISBN 978-80-7367-310-9
- 11) MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 384 s. ISBN 80-7178-548-2
- 12) MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi : specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X
- 13) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-7178-802-3

- 14) VARGOVÁ, B., VÁVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z. *Azylový dům není jen střecha nad hlavou*. Praha: Rosa, 2003.
- 15) VYMĚTAL, J. *Duševní krize a psychoterapie*. 1. vyd. Hradec Králové: Konfrontace, 1995, 88 s. ISBN 80-901773-4-4
- 16) Výroční zpráva 2007 – Diecézní charita Brno
- 17) <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/specifika-domaciho-nasili/>
- 18) <http://www.donacentrum.cz/index.php?pg=zakony-souvisejici-s-dn>
- 19) <http://www.donacentrum.cz/?pg=charakteristika-organizace>
- 20) <http://www.triada-centrum.cz/>
- 21) <http://www.napocatku.cz/poradnaNaPocatku.do>
- 22) <http://www.napocatku.cz/domovNaPocatku.do>
- 23) <http://www.css.brno.cz/index.php?nav01=7925&nav02=8402&nav03=8412&nav04=8444>
- 24) <http://www.css.brno.cz/index.php?nav01=7925&nav02=8402&nav03=8411&nav04=8448>
- 25) <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643271>
- 26) <http://www.napocatku.cz/naslednaPece1NaPocatku.do>
- 27) <http://www.napocatku.cz/naslednaPece2NaPocatku.do>
- 28) <http://www.brno.caritas.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Adresář zařízení poskytující pomoc matkám s dětmi v krizi v městě Brně

Příloha č. 2 – Žádost o umístění do Domova sv. Markéty pro matky s dětmi v tísni

Příloha č. 3 – Předpokládaný plán akcí na rok 2009

Příloha 1.

Adresář zařízení poskytující pomoc matkám s dětmi v krizi v městě Brně

1) Intervenční centrum - Spondea

Sýpka 25

Brno 613 00

Tel. 541 213 732

Krizové kontakty: 541 263 511

608 118 088

Email: spondea@spondea.cz

krizovapomoc@spondea.cz

Webové stránky: www.spondea.cz

2) Triada – Poradenské centrum

Orlí 20

Brno 602 00

Tel. 542 224 499 (občanská poradna)

542 211 619 (pro rodiny)

Email: op@triada-centrum.cz

rodiny@www.triada-centrum.cz

Webové stránky: www.triada-centrum.cz

3) Ubytovna pro přechodný pobyt

Koniklecová 5

634 00 Brno – Nový Lískovec

Tel. 547 210 786

Žádosti se podávají na odboru sociální péče Magistrátu města Brna, Koliště 19.

Tel. 542 173 794

4) Občanské sdružení Na počátku

Soběšická 60

614 00 Brno

Tel. 548 221 405 (nepřetržitá služba)

Email: napocatku@seznam.cz

Webové stránky: www.napocatku.cz

5) Domov pro matky s dětmi – Společná cesta

Heyrovského 11

635 00 Brno – Bystrc

Tel. 546 210 763

Email: dmd.heyrovskeho@centrum.cz

Webové stránky: www.css.brno.cz

6) Domov pro matky s dětmi – Zvonek

T. Novákové 62a

621 00 Brno – Řečkovice

Tel. 549 273 559

Email: dmd_tn@volny.cz

Webové stránky: www.css.brno.cz

7) Občanské sdružení Magdalenium

P.O.BOX 113

657 13 Brno

Adresa neveřejná

Tel. 776 718 459

Email: magdalenium2@volny.cz

Webové stránky: www.magdalenium.cz

8) Domov sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní

Staňkova 47

602 00 Brno

Tel. 541 240 087

Email: dsm.brno@cartias.cz

Webové stránky: www.brno.caritas.cz

Příloha č. 2

Diecézní charita Brno

Oblastní charita Brno

Domov sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní

Staňkova 47, 612 00 Brno

Tel.: 549 122 962, Fax: 549 122 950, e-mail: dsm.brno@caritas.cz

Žádost o umístění do Domova sv. Markéty pro matky s dětmi v tísní

Žadatelka:

Jméno a příjmení:.....

Datum narození:.....Občanský průkaz:.....národnost:.....

Adresa trvalého bydliště:.....

Telefon:.....

Adresa přechodného bydliště:.....

Vzdělání:..... Zdravotní stav:.....

Zaměstnavatel:.....

Stav:.....

Soc. pracovnice: jméno..... telefon.....

Děti:	Jméno	Dat. narození	Zdravotní stav	Otec
--------------	-------	---------------	----------------	------

.....				
.....				
.....				
.....				

Rodiče:	Jméno	Bydliště
----------------	-------	----------

matka:.....

otec:.....

Možnost řešení bytové situace:

Žádost o byt podána

kde.....kdy.....

Žádám o ubytování v Domově z těchto důvodů:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Osobní cíl:

.....
.....
.....
.....

V Brně dne.....

Podpis žadatelky.....

Poznámky (prosím nevyplňovat)

.....
.....
.....
.....

Datum.....

Zapsala.....⁴²

---

⁴² Zdroj: interní materiály Domova sv. Markéty pro matky s dětmi v tísni.

Předpokládaný plán akcí na rok 2009

Leden

Turnaj ve společenských hrách
Soutěž o nejhezčí výrobek ze sněhu

Únor

Karneval
Výlet do Technického muzea

Březen

Velikonoční dílny
Umělecká soutěž
Výlet do Antroposu

Duben

Kino (Velký špalíček)
Výtvarná soutěž
Přednáška Policie ČR (prevence)

Květen

Výlet na Brněnskou přehradu
Sportovní olympiáda
Výstava ve Vaňkovce
Den Matek

Červen

Výlet do Dino-parku
Canisterapie
Den dětí

Červenec

Výlet do zoo v Praze
Stanování

Srpen

Výlet do Westernového městečka
Rozloučení s prázdninami
Výlet do Ořešína (lanové centrum)

Září

Výlet do ZOO Brno (pro předškoláky)
Indiánské odpoledne
Přednáška Policie ČR (prevence)

Říjen

Canisterapie
Hasiči (exkurze)
Umělecká soutěž

Listopad

Divadlo Polárka (předškoláci)
Dopis Ježíškovi

Prosinec

Mikulášská nadílka
Besídka – Policie ČR
Posezení na patrech
Vánoční dílny⁴³

---

⁴³ Zdroj: interní materiály Domova sv. Markéty pro matky s dětmi v tísni.